

Naar een onderzoekende cultuur in de school

Uit meerdere studies blijkt dat leraren heel goed onderzoek kunnen doen naar de eigen lespraktijk om hun onderwijs te verbeteren. Als meerdere leraren gezamenlijk aan onderzoek doen, elkaar helpen, ervaringen delen, resultaten samen vaststellen en kiezen welke uitkomsten in (nieuw of beter) onderwijs worden vertaald, is er kans op het ontstaan van een duurzame, onderzoekende schoolcultuur.

Deze kaartenwaaier is bedoeld om de dialoog over onderzoek in het team op gang te brengen. De kaarten kunnen worden losgehaald. Op de voorkant van de kaart staat een beeld en een korte vraag, bedoeld om vrij te associëren in een gesprek. De achterkant bevat meer informatie en deelvragen om mee aan de slag te gaan.

Veel plezier!

1 DROMEN

- ★ Wat zou je willen in je werk?
- ★ Op school?
- ★ In je team?
- ★ In de klas?
- ★ In je les?

2 DROMEN

Er zijn van die thema's die steeds terugkeren,
maar die toch niet worden opgepakt.

3 DROMEN

In pauzes of bij andere, meer informele contacten gaat het vaak over dezelfde dingen.

★ Waar gaat het bij jullie over?

4 DROMEN

- ★ Wat zou je eens dolgraag aanpakken?
- ★ Iets waar je je al zolang aan stoort?

5 DROMEN

- ★ Waarover voel je 'professionele schaamte'?
- ★ Waar loop je niet mee te koop?
- ★ Wat vertel je niet aan anderen over je school, je werk?

1 BEWUSTWORDING

Nieuwsgierigheid is natuurlijk onderzoekend gedrag dat voorkomt bij de *mens* en vele andere *diersoorten*. Nieuwsgierigheid is het emotionele aspect van levende wezens dat leidt tot verkenning, *onderzoek* en *leren*. (Wikipedia)

Is er ruimte voor jouw individuele, natuurlijke nieuwsgierigheid in de school?

Kun je weetgierig, belangstellend, geïnteresseerd in, benieuwd naar, curieus, opmerkzaam, oplettend, leergraag zijn? ... en op zoek gaan naar nieuwe kennis en oplossingen?

Heb je ruimte om je huidige praktijk te onderzoeken en samen met je collega's, je team, de verbeteringen door te voeren die jullie graag willen?

2 BEWUSTWORDING

Voorkom dat je gevangen zit in je eigen mentale modellen, denken en gewoonten. 'Tunneldenken' kun je voorkomen door niet vanuit je automatische piloot te reageren op kwesties en situaties van nu. Dan put je namelijk altijd uit dezelfde bron: die van de door jou opgebouwde beelden uit het verleden die heel hardnekkig zijn. Het is een uitdaging om kwesties met onderzoekbare vragen tegemoet te treden. Dit vraagt een andere aanpak met aandacht voor dialoog, dieper luisteren en echt aanwezig zijn. Onderzoek welke mentale modellen jij en je collega's hebben over:

- Onderzoekbare vragen
- Onderzoekende cultuur
- Onderzoekende leraar
- Onderzoek

3 BEWUSTWORDING

Ga vooral op zoek naar kwesties die persoonlijk, actueel, urgent zijn en collectief gedeeld worden. Een kwestie hoeft niet altijd een probleem te zijn. Het kan ook iets zijn wat je graag wilt veranderen, ontwikkelen.

1 VOORBEREIDEN

van het onderzoek

Wat kun je allemaal bedenken bij de kwestie? Hoe meer ideeën hoe beter. Dan kun je daarna kiezen welke ideeën je wilt onderzoeken. Wat wil je dat het onderzoek oplevert? Hoe concreter je kunt zijn hoe beter het is. Wees scherp: hoe preciezer je voor ogen hebt wat je wilt, hoe duidelijker is wat je moet doen daarvoor. Waar heb je wel of geen invloed op? Misschien is een nieuw schoolgebouw wel een oplossing voor jullie kwestie, maar of dat een haalbare kaart is?

2 VOORBEREIDEN

van het onderzoek

Voorbeeld: De kwestie is een lekkend dak.

Er zijn drie oplossingsrichtingen:

Ik zet een emmer onder het lek = directe actie = doen.

Ik bel een loodgieter om het lek te repareren = nader onderzoek = verkennen.

Ik ga verhuizen = fundamenteel anders = nieuw ontwerp.

Iedere oplossing is een slag dieper en fundamenteler.

Welk type oplossing is passend bij jullie kwestie?

Soms moet je twee dingen tegelijk doen: een emmer neerzetten, maar ook de loodgieter bellen!

Onderzoekbare vragen zijn bij voorkeur open vragen.

3 VOORBEREIDEN

van het onderzoek

Er zijn drie typen vragen:

Beschrijvende vragen: *Hoe zit dat eigenlijk?*

Verklarende vragen: *Waarom lukt... zo goed?*

Ontwerpde vragen: *Hoe kunnen we beter inspelen op ...?*

Zorg dat de vraag gaat over wat jij kunt gaan doen.
Beperk je en houd het onderwerp klein.

4 VOORBEREIDEN

van het onderzoek

Nu ga je je onderzoek een concrete vorm geven:

- ★ Wat ga je doen?
- ★ Hoe?
- ★ Met wie?
- ★ Wanneer?
- ★ Wat heb jij nodig om je plan haalbaar te maken?

Denk ook aan een realistische tijdsplanning!

5 VOORBEREIDEN

van het onderzoek

★ Welke informatie ga je verzamelen?

★ Waarover en hoe?

Denk aan: informatie uit bronnen selecteren, logboeken bijhouden, interviews afnemen, vragenlijsten laten invullen, enzovoort.

★ Hoe ga je de verzamelde informatie benutten, verwerken en analyseren?

Kies vooral een eenvoudige methode. Je hoeft geen wetenschapper te zijn om iets te kunnen onderzoeken in je eigen praktijk. De uitkomsten zijn natuurlijk alleen geldig in jullie eigen situatie.

1 ONDERZOEKEN

- ★ Samen werken, onderzoeken en leren: van welke collega verwacht je open en kritische feedback?
- ★ Hoe laat je die ander weten wat je hoopt of verwacht?
- ★ Wie is expert op dit terrein?
- ★ Kun je ook buiten de school expertise en ervaring halen?

2 ONDERZOEKEN

Het is fijn om met een team onderzoek te doen. Beschouw dat team als een professionele leergemeenschap. Samen werken aan de onderzoekbare vragen levert meer op, zeker als jullie:

- ★ Ruimte creëren om met elkaar te reflecteren.
- ★ Afspraken maken over het uitproberen van nieuwe dingen in de praktijk.
- ★ Onderling en met anderen kennis delen.
- ★ Elkaars verschillen (kwaliteiten!) benutten.

3 ONDERZOEKEN

In het onderzoek maak je voortdurend keuzes, gebaseerd op theorie en resultaten van experimenten.

★ Wat is van waarde om in te voeren?

Ga goed na wat die keuze voor jezelf, je team en de school betekent. Pendelen tussen theorie en praktijk, tussen eigenbelang, teambelang en schoolbelang!

4 ONDERZOEKEN

Soms is het goed om even te stoppen en afstand te nemen:

- ★ Zijn we nog op de goede weg?
- ★ Doen we de goede dingen en de goede dingen goed?
- ★ Wat is de relatie met de onderzoeksvraag?
- ★ Of zijn we al bezig met een mogelijke oplossing?
- ★ Bewandelen we de 'omweg van de wetenschap'?

5 ONDERZOEKEN

Er zijn veel hobbels op de onderzoeksweg: je planning loopt in het honderd, je maatje wordt ziek, je onderzoeksvraag blijkt niet realistisch...

- ★ Er zijn honderd-en-een redenen om op te houden; wat maakt dat jij toch doorzet?
- ★ Ken je eigen werkstijl: waarin ben jij sterk en wat zijn je valkuilen? Laat je coachen!

6 ONDERZOEKEN

Als je wilt dat de school, je team straks iets gaat doen met de resultaten van je onderzoek moet je je collega's meenemen in het onderzoeksproces. Houd hen op de hoogte door informatiebulletins, koffiocolleges, lunchpresentaties.

Betrek je collega's bij experimenten, nodig hen uit mee te doen.

Benut sociale media om bekendheid te geven aan je onderzoek!

7 ONDERZOEKEN

De sleutel tot succes is een EIGEN 'wat werkt'-boekje met SCHOLEIGEN verzamelde, geanalyseerde, vastgelegde en geïnterpreteerde data. De oogst van antwoorden op onderzochte vragen. Deze publicatie kan je collega's helpen bij het verbeteren van hun lespraktijk.

1 CONCLUDEREN

Het onderzoek is klaar. Iedereen heeft zijn bijdrage geleverd. Het heeft veel ervaringen opgeleverd. En resultaten.

Tijd om bij elkaar te komen.

En om taart te eten natuurlijk...

2 CONCLUDEREN

- ★ Hoe heb je gewerkt?
- ★ Wat zijn je bevindingen?
- ★ Hoe dragen ze bij aan het antwoord op de onderzoeksvraag?
- ★ Je teamleden zijn nieuwsgierig naar je aanpak en je resultaten!

3 CONCLUDEREN

★ Wat is nu de uitkomst van het onderzoek?

Trek samen een conclusie.

4 CONCLUDEREN

- ★ Wat betekenen de uitkomsten voor ons?
- ★ Leveren ze de oplossing voor het probleem?
- ★ Wat gaan we verbeteren, veranderen, invoeren?

1 REALISEREN

Het onderzoek heeft jullie teruggebracht bij waar het in je onderwijs om moet gaan. De nieuwe werkwijzen, middelen en aanpakken worden nu ingevoerd.

Vorm volgt functie: er is weer samenhang in het *waartoe* (doel), het *wat* (inhoud) en het *hoe* (werkvorm)!

Dat gaat niet vanzelf, is soms zoeken, samen mopperen en weer opnieuw beginnen. Maar ook samen leren en genieten als het goed gaat.

2 REALISEREN

Zegt het voort naar ouders, regionale pers en collegascholen:

We hebben ons onderwijs een flinke opfrisbeurt gegeven.

En... het werkt!

Kom gauw kijken.

3 REALISEREN

Zo ontstaat een mooie nieuwe praktijk die door iedereen met trots wordt gedeeld.

Dat smaakt naar meer van deze teamprojecten. Kwestie van volhouden en de PLG laten bestaan.

Met nieuwe kwesties en nieuwe vragen aan de slag. Onderzoek doen wordt heel gewoon in de school!

Colofon

Dit is een product van het project: 'Naar een onderzoekende cultuur in de school' en het is ontwikkeld door APS voor ondersteuning van het regulier en speciaal onderwijs in opdracht van het Ministerie van OCW. APS vervult op het gebied van R&D een scharnierfunctie tussen wetenschap en onderwijsveld.

Meer informatie: Hanna de Koning, h.dekoning@aps.nl

Projectgroep po:

Evelien Janssens
Dolf Janson
Yolande Potjer
Rachel van Vugt

Projectgroep vo:

Iko Doeland
Hanna de Koning (projectleider)
Patricia Rose
Dimph Rubbens
Lambrecht Spijkerboer

